

רוסיה - סקירה כלכלית ויחסי סחר עם ישראל

מפת רוסיה

רוסיה – סקירה כלכלית ויחסי הסחר עם ישראל

נתונים כלליים:

שטח: 17,075,200 קמ"ר.

אוכלוסייה: 140 מיליון תושבים (83% רוסים, 3.8% טטרים, 2.3% אוקראינים, 0.8% ביילרוסים, 0.7% מולדובנים).

תמ"ג: 1.3 טריליון דולר (2009).

תמ"ג לפי PPP: 2.1 טריליון דולר (2009).

60.5% מהתל"ג מיוצר ע"י השירותים, 34.8% ע"י התעשייה, 4.7% ע"י החקלאות.

משטר: פדרציה ובה 83 מחוזות.

מערכות המשטר כוללות שלוש זרועות:

- **זרוע ביצועית:** הנשיא שנבחר לתקופת כהונה של 4 שנים. הנשיא בוחר את ראש הממשלה וממנה את השרים על פי המלצת ראש הממשלה.
 - **זרוע תחקיטית:** שתי אסיפות, הבית התחתון (DUMA) נבחר לתקופת כהונה של 5 שנים וכולל 450 חברים המאשרים את מינוי ראש הממשלה ומחוקקים חוקים פדרליים, והבית העליון (המועצה הפדרלית) הכוללת נציגים מהמחוזות השונים ותפקידו לאשרר את ההחלטות שהתקבלו בבית התחתון. למפלגתו של פוטין "רוסיה המאוחדת" יש בפועל רוב של 222 חברים בדומא (כ-50 מחברי הדומא הם עצמאיים).
 - **זרוע משפטית.**
- כוח עבודה:** 66 מיליון אנשים (30% בתעשייה, 15% בחקלאות, 55% בשירותים).

אישים מרכזיים בפוליטיקה:

- נשיא: Dmitry Medvedev
- ראש הממשלה: Vladimir Putin
- סגן ראש הממשלה הראשון: Victor Zubkov
- שר התעשייה והמסחר: Victor Khristenko
- שרת הפיתוח הכלכלי והמסחר: Elvira Nabiulina

נתוני סחר:

יצוא: 303 מיליארד דולר (2009).

ענפי היצוא העיקריים: נפט ומוצרים, גז טבעי, עץ ומוצרים, מתכות, כימיקלים וציוד צבאי.

יעדי הייצוא העיקריים: הולנד, איטליה, גרמניה, סין, אוקראינה ופולין.

יבוא: 192 מיליארד דולר (2009).

ענפי היבוא העיקריים: מכונות וציוד, מוצרים לצריכה פרטית, מוצרי מזון וחקלאות כימיקלים ומתכות.

מקורות היבוא העיקריים: סין, גרמניה, יפן, אוקראינה, ארה"ב ואיטליה.

רוסיה - סקירה כלכלית

רוסיה הינה המדינה הגדולה ביותר בעולם ושטחה הוא 17.08 מיליון קמ"ר, מבחינת גודל האוכלוסייה, רוסיה נמצאת במקום השמיני בעולם עם 140 מיליון תושבים כאשר כל שנה אוכלוסיית רוסיה מצטמצמת בחצי אחוז. בהתחשב כי השטח היבשתי העולמי הכולל מגיע לכדי 174.8 מיליון קמ"ר הרי חלקה של רוסיה בשטח העולמי הינו כ-10%. שטח זה גדול מסך שטחיהן של ארה"ב ואוסטרליה (9.8 ו-7.7 מיליון בהתאמה) ופי ארבעה יותר גדול משטחו של האיחוד האירופי.

נתוני התמ"ג לשנת 2009 מציבים את רוסיה במקום ה-10 בין מדינות העולם עם 1.3 טריליון דולר (מקום 8 בעולם במונחי כוח קנייה). בהשוואה לשנת 1998 בה הודיעה ממשלת רוסיה על חדלות פירעון, גדל תמ"ג הרוסי במאות אחוזים בעיקר הודות לעלייה חדה במחירי הנפט באותה תקופה, על פי מחקר שנערך ע"י הבנק העולמי בשנת 2004 חלקם של הנפט והגז הטבעי בתוצר הלאומי הרוסי מגיע לכדי 20%-25%, שיעור גבוה בהרבה מהנתון המדווח של הלשכה הפדראלית הרוסית לסטטיסטיקה, העומד על 9%.

רוסיה נפגעה קשות מהמשבר העולמי בגלל בועת הנדל"ן שהתנפצה, בעיות במערכת הבנקאות ושיעור המינוף הגבוה של חברות פרטיות שהתפתחו וצמחו במהירות לפני המשבר. רוסיה היא אחת הכלכלות הגדולות בעולם בעלת קצב צמיחה ממוצע של 6%-7% בשנים 1999-2008. אחרי הנפילה החדה עם צמיחה שלילית של 8.5% בשנת 2009, הכלכלה הרוסית מתאוששת וצפויה לצמוח בשיעור של כ-4.5% בשנת 2010.

היצוא הישראלי לרוסיה וכלל היקף הסחר בין המדינות גדלו משמעותית בשנים האחרונות. המשק הרוסי נמצא במצב כלכלי טוב מאד לאור העלייה במחירי הנפט ומחצבי הטבע שרוסיה התברכה בהן. רוסיה פורעת את חובותיה הבינלאומיים לפני מועד הפירעון המיועד (החוב הלאומי של רוסיה עומד על פחות מ-5% תוצר שזהו נתון חיובי מאד) ויתרות המט"ח של המדינה נאמדים בסך של כ-200 מיליארד דולר. רוסיה הקימה את "קרן הייצוב" הידועה גם כקרן הנפט, זוהי קרן בת כ-75 מיליארד דולר שהוקמה מתקבולי הנפט ומטרתה השקעה מחדש של כספים אלו במשק הרוסי עם דגש על נושא המו"פ וגיוון הסקטורים בכלכלה הרוסית על מנת להקטין את התלות הכלכלית במשאבי טבע. נתונים אלו, יחד עם כניסתה הצפויה של רוסיה לארגון הסחר העולמי (WTO) יוצרים התעניינות בין לאומית רבה במשק הרוסי.

רוסיה הנה פדרציה המורכבת מ-83 מחוזות שבראשות כל אחד מהם עומד מושל. המחוזות מרוכזים לשמונה אזורים-על כלכליים, לכל מחוז יש תקציבים עצמאיים משלו, מעבר לתקציב הפדראלי. עובדה זו מראה את החשיבות בעבודה ישירות מול המחוזות, בנוסף לעבודה מול הממשל הפדראלי. ההתפתחות הלא אחידה של אזורי רוסיה השונים גורמת לחוסר שוויון בתוך האוכלוסייה.

מדד ג'יני (Gini Index) המבטא את פערי ההכנסה הינו 40.5% ונחשב לאחד הגבוהים בעולם.

חמישית מהאוכלוסייה נהנים ממחצית מהתמ"ג ואילו הכנסתם של שני העשירונים התחתונים מגיע ל-6% בלבד מהתוצר. יחד עם זאת כמות האנשים המרוויחים סכום חודשי נמוך משכר מינימום הולכת וקטנה, 25.2 מיליון בשנת 2004 לעומת 49.3 מיליון בשנת 1992. כוח העבודה הרוסי נאמד בכ- 73.6 מיליון איש.

שוק ההון הרוסי שהתרסק בשנת 1998 בכ-90% הצליח להתאושש ובשנים 2001-8 רשם את התשואה הממוצעת מהגבוהות בעולם. מדיניות מוניטארית נכונה הביאה לשיפור בתחום דירוג האשראי של רוסיה.

להלן דירוג עדכני של רוסיה לפי סוכנויות הדירוג הבינלאומיות:

Fitch: BBB stable

Moody's: Baa1 stable

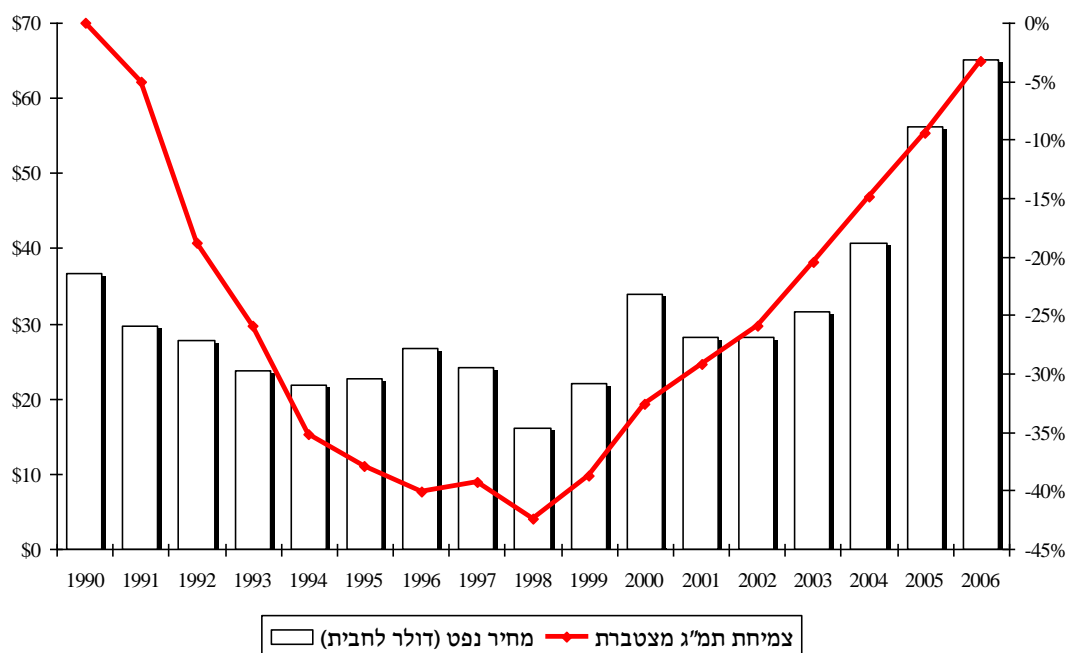
S&P: BBB stable

OECD, ASHRA: 4/7

סיכום האינדיקטורים העיקריים של המשק הרוסי בשנים 2007-2011

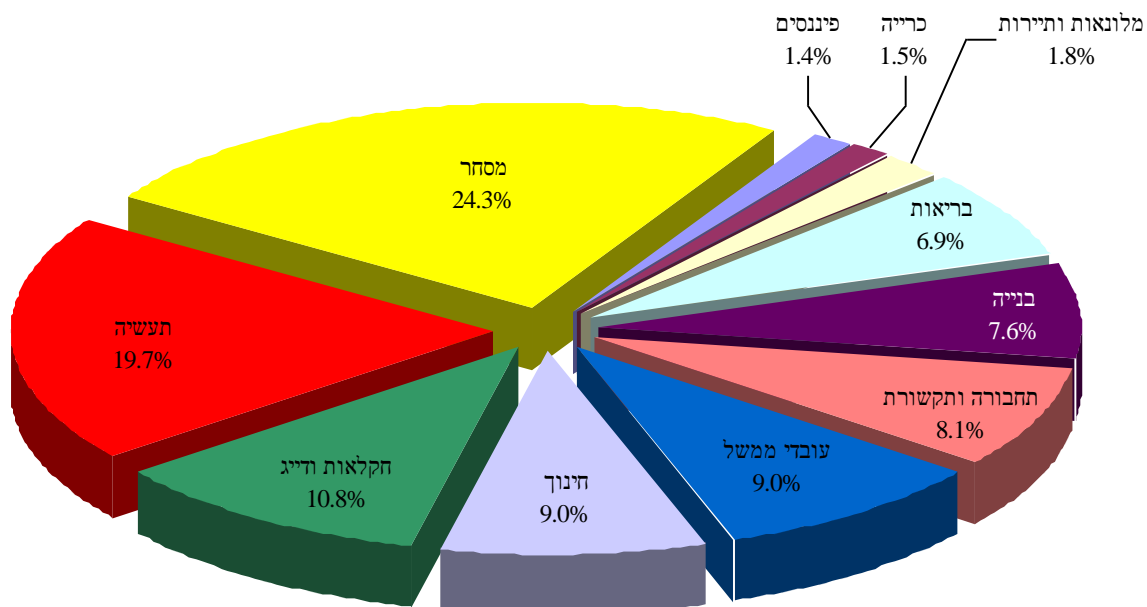
<i>2011E</i>	<i>2010</i>	<i>2009</i>	<i>2008</i>	<i>2007</i>	
1.49	1.41	1.25	1.68	1.28	תמ"ג (במיליארדי \$)
3.5	4.5	-8.5	5.6	8.1	צמיחה בתמ"ג ב-%
140.0	140.4	140.9	141.4	141.9	אוכלוסייה (מיליונים)
16,100	15,800	15,100	16,300	15,300	תמ"ג לנפש במונחי כוח הקנייה (PPP) (ב-\$)
7.3	8.2	11.7	14.1	9.0	שיעור האינפלציה ב-%
10.25	11.5	13	13.5	17	שיעור הריבית של הבנק המרכזי ב-%
420	380	303.4	471.6	310.6	יצוא (במיליארדי \$)
505.1	475.0	440.6	427.1	476.8	יתרות מט"ח של הבנק הפדראלי (במיליארדי \$)
280	230	191.8	291.9	169.2	יבוא (במיליארדי \$)

שינויים במחירי הנפט והתמ"ג הרוסי בשנים 1991-2006

כפי שניתן לראות בתרשים, קיימת קורלציה גבוהה בין מחירי הנפט בשוק העולמי לבין צמיחת הכלכלה הרוסית. מכירת נפט, גז טבעי ומחצבים אחרים מהווה את אחוז משמעותי מתוך הכנסות המדינה והעלייה החדה בשנים האחרונות במחירי הסחורות הביאו לראשונה בתולדות רוסיה המודרנית לעודף תקציבי בשיעור של 7% מתקציב המדינה.

התפלגות כוח העבודה ברוסיה לפי מגזרים עיקריים

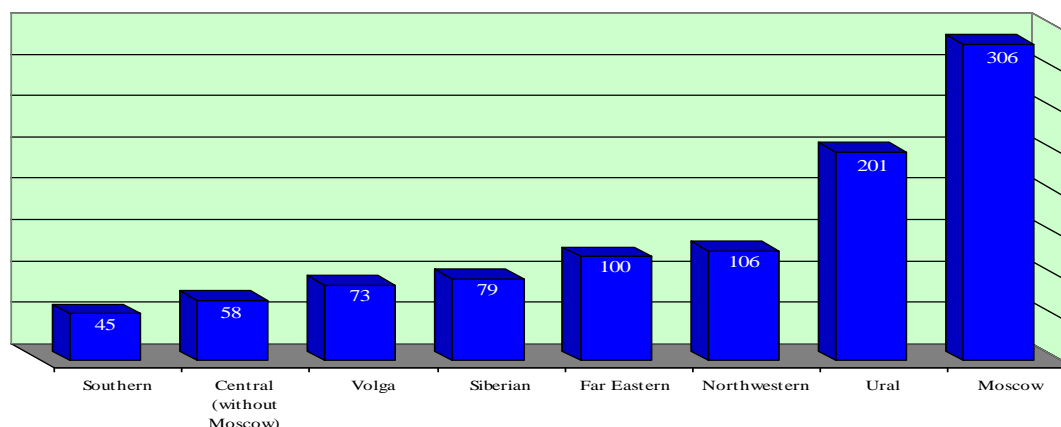

כשלושת רבעי האוכלוסייה מתגוררים בערים, בטבלה להלן מפורטות הערים עם האוכלוסייה העולה על מיליון תושבים :

שם העיר	גודל האוכלוסייה	צפיפות האוכלוסייה (תושבים לקמ"ר)
Moscow	10,126,424	9,678.5
Saint Petersburg	4,661,219	7,691.8
Novosibirsk	1,425,508	2,834
Nizhny Novgorod	1,311,252	1,948.4
Yekaterinburg	1,293,537	n/a
Samara	1,157,880	2,484.9
Omsk	1,134,016	1,979.1
Kazan	1,105,289	2,599.5
Chelyabinsk	1,077,174	n/a
Rostov-on-Don	1,068,267	3,017.7
Ufa	1,042,437	1,467.9
Volgograd	1,011,417	1,790.1
Perm	1,001,653	1,252.6

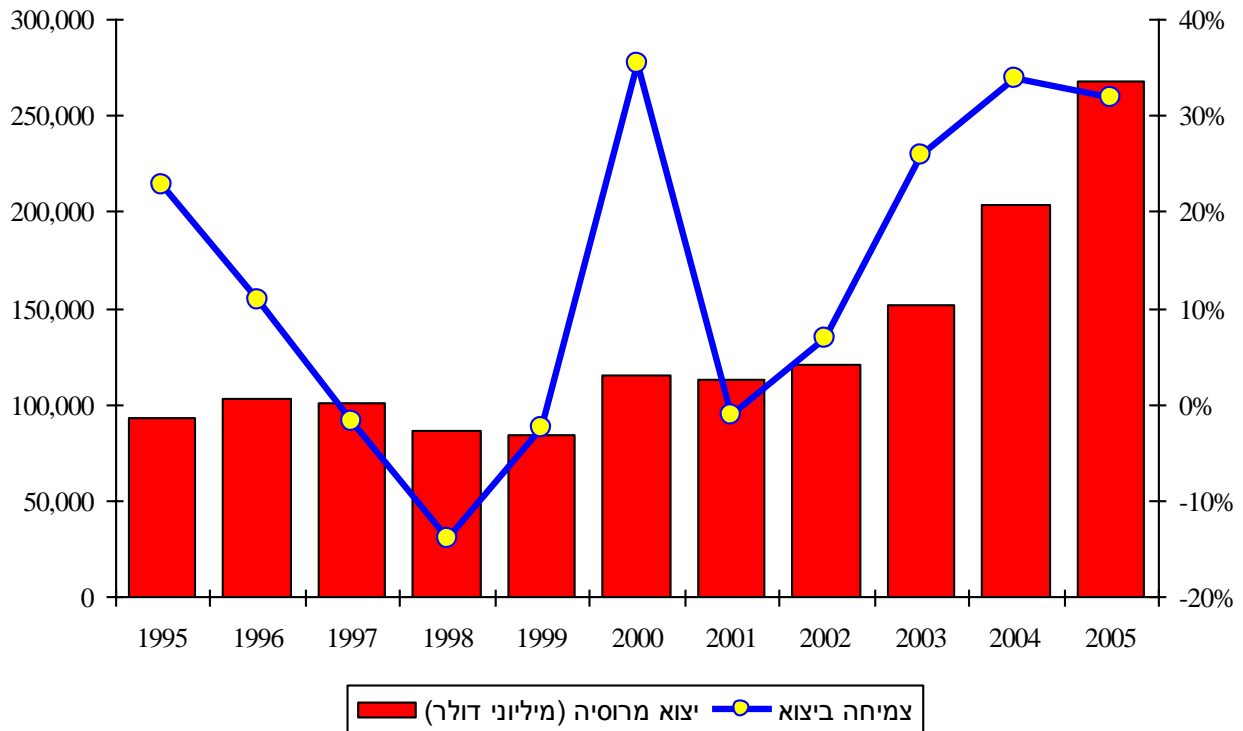
התלות של הכלכלה הרוסית במחירי הנפט והגז הביאה למצב בו קצב התפתחותם של האזורים השונים בתוך רוסיה אינו אחיד. מוסקבה בתור מרכז העסקים של המדינה מרכזת יותר מרבע מהתמ"ג הרוסי כאשר שאר האזורים סובלים מגירעונות תקציביים כבדים. ההתפתחות הלא אחידה של אזורי רוסיה השונים גורמת לחוסר שוויון בתוך האוכלוסייה. התמ"ג לנפש של תושבי מוסקבה נאמד בסך של 16 אלף דולר ארה"ב וגבוה מהתמ"ג לנפש של מרבית הכלכלות המתפתחות ומהווה רבע מתמ"ג של כלל רוסיה. באזורים מסוימים בעיקר בקווקז והמזרח הרחוק של רוסיה התמ"ג לנפש מגיע לאלפיים דולר ארה"ב לשנה. בגרף להלן השווינו את התמ"ג לנפש במחוזות שונים של רוסיה :

תמ"ג לנפש במחוזות שונים של רוסיה בשנת 2008 (ממוצע = 100)

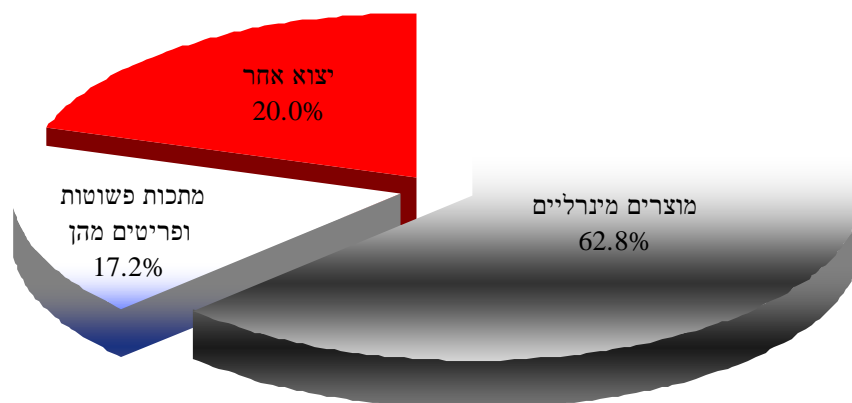
היצוא הרוסי

בגרף להלן מוצגת ההתפתחות של היצוא הרוסי בעשר השנים האחרונות:

ניתן לראות את הגידול החד ביצוא מרוסיה בשנים 1999-2005 אחרי ירידה מתמשכת בארבע השנים שקדמו לכך. הסיבה לשינוי המגמה, למעט העלייה התלולה במחירי הנפט, היא הפיחות החד בשער המטבע הרוסי שחל באוגוסט 1998 אחרי הודעת ממשלת רוסיה כי לא תכבד את התחייבויותיה בגין אג"ח ממשלתי.

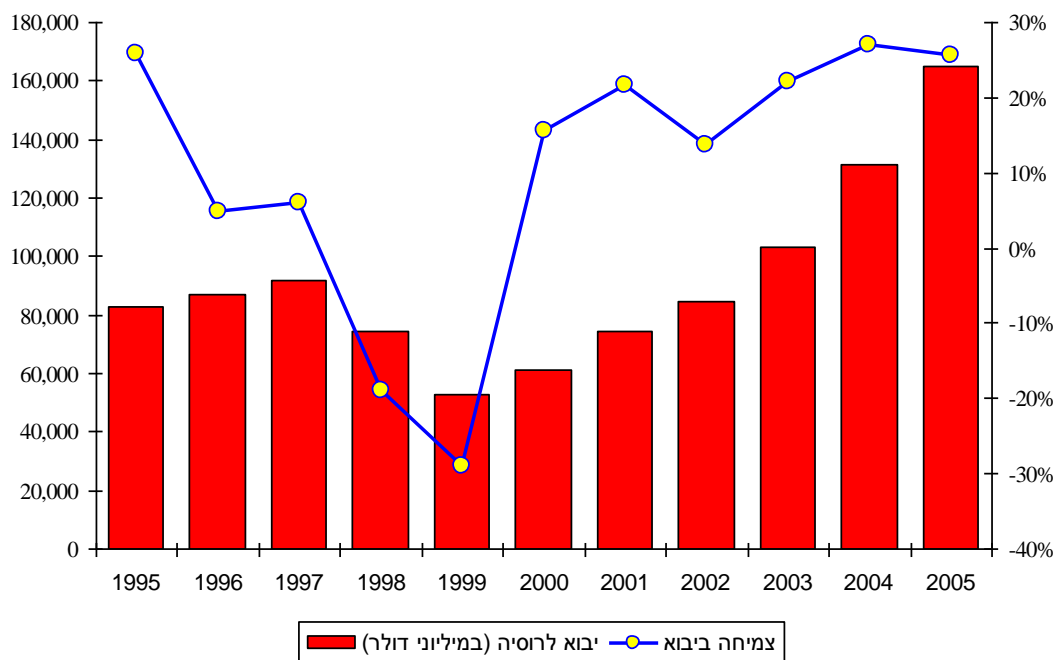
התפלגות היצוא הרוסי בשנת 2008 לפי הענפים העיקריים

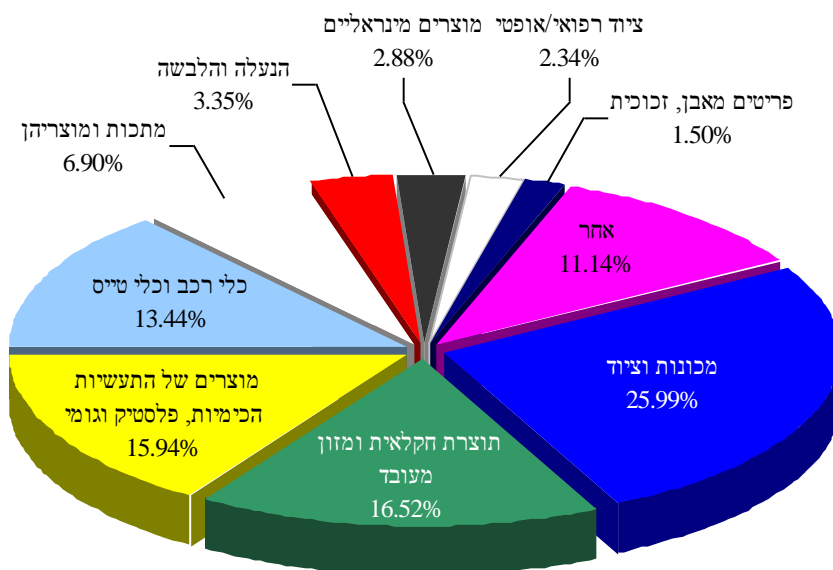
היבוא הרוסי

המגמה החיובית ביצוא הסחורות משפיעה לטובה גם על היבוא לרוסיה, אם כי קצב הצמיחה של היבוא נמוך מזה של היצוא. כתוצאה מכך נוצר עודף משמעותי במאזן המסחרי של רוסיה.

התפתחות היבוא לרוסיה בשנים 1994-2005

בתרשים להלן ניתן לראות את התפלגות היבוא לפי קטגוריות עיקריות, בהמשך נציג את היבוא בכל אחת מהקטגוריות ביתר פירוט:

יחסי סחר עם ישראל

ברה"מ הכירה במדינת ישראל עם הכרזת העצמאות ב-1948, אך בשנת 1967 בעקבות מלחמת ששת הימים רוסיה ניתקה את היחסים הדיפלומטיים והמסחריים שחודשו רק כעבור 25 שנה עם התפרקותה של ברה"מ בשנת 1991. בשנים שעברו מאז רוסיה הפכה לאחת השותפות החשובות של ישראל בתחום סחר חוץ ובשנת 2008 רוסיה לשותפת הסחר ה-12 של ישראל. בתקופה שבין שנת 2000 ל-2008 גדלו היבוא והיצוא במאות אחוזים. גידול כה חד התאפשר הודות לשורה של הסכמים שהקלו באופן משמעותי את תהליכי הסחר בין שתי המדינות שהחשובים מביניהם: הסכם העדפה בסחר, הסכם למניעת כפל מס, הסכמים לשת"פ בתחומים כגון חקלאות, טכנולוגיה ומידע, בריאות ומידע רפואי ועוד. הסכם MFN שנחתם בין ישראל לרוסיה בשנת 1994 הביא לכינוס של וועדות מעורבות לענייני סחר וכלכלה בתדירות של פעם בשנתיים.

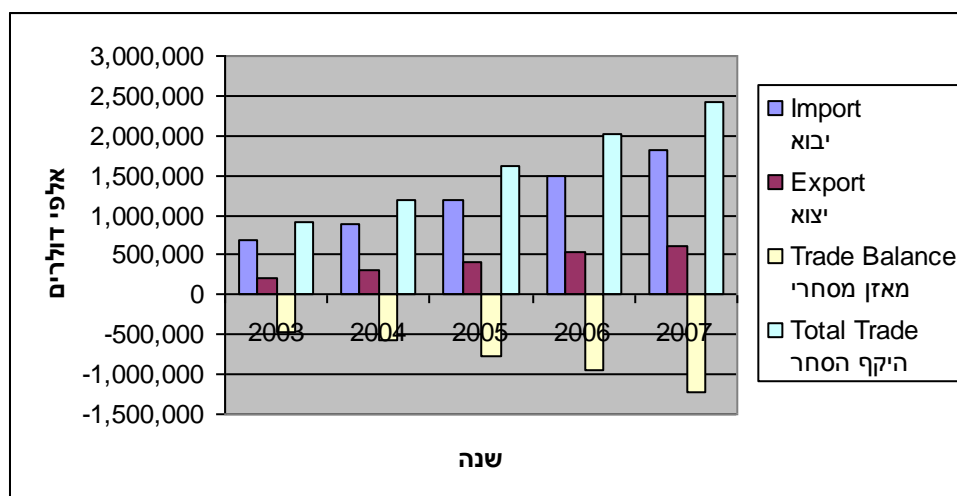
מגמות ביצוא הישראלי לרוסיה:

לאחר ירידה ביצוא הישראלי לרוסיה בשנת 2009 עקב המשבר העולמי, ניתן לראות התאוששות משמעותית בהיקפי היצוא בשנת 2010. לפח התחזיות המוקדמות, היצוא ב-2010 עשוי להגיע לשיאים של כ-700-800 מיליון דולר שראינו ב-2010. עיקר ענפי היצוא הם חקלאות ומזון, תקשורת, פלסטיק. הענפים בעלי פוטנציאל גידול ביצוא הישראלי לרוסיה הם תקשורת ו-IT, תרופות, רכב, אבטחה ובטיחות, חקלאות ואגרו-טכנולוגיה, וציוד רפואי.

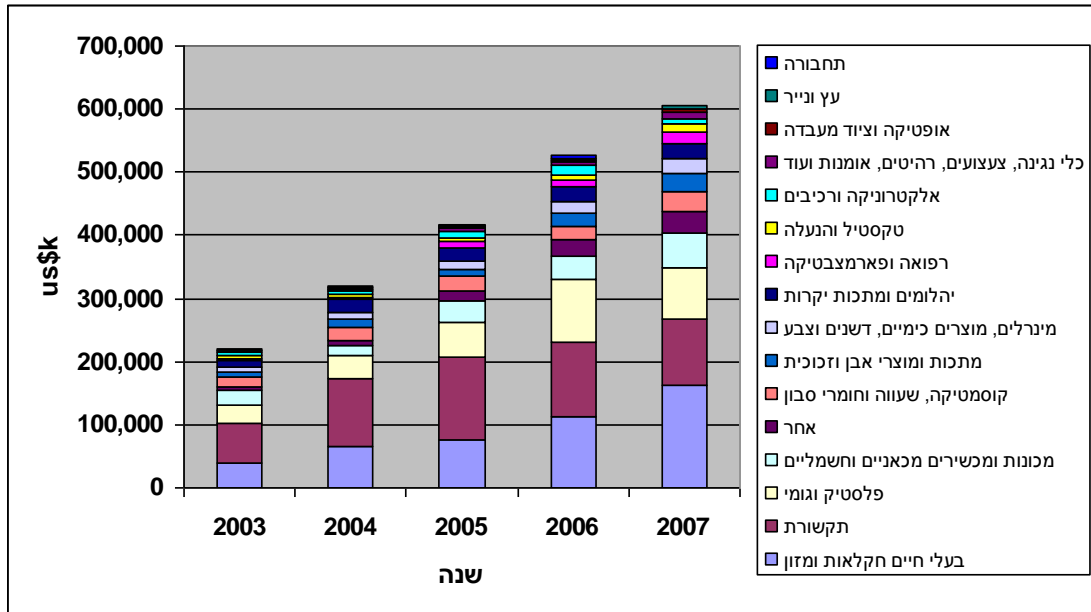
מגמות ביבוא הרוסי לישראל:

לאחר נפילה חדה ביבוא מרוסיה לישראל בשנת 2009 (בעיקר בעקבות המשבר בשוק היהלומים העולמי), אנו רואים התאוששות ביבוא מרוסיה לישראל בשנת 2010. לפי התחזיות היבוא הרוסי לישראל ב-2010 יגיע ל-600-700 מיליון דולר. עיקר ענפי היבוא הם יהלומים, מתכות, מוצרים מינרליים.

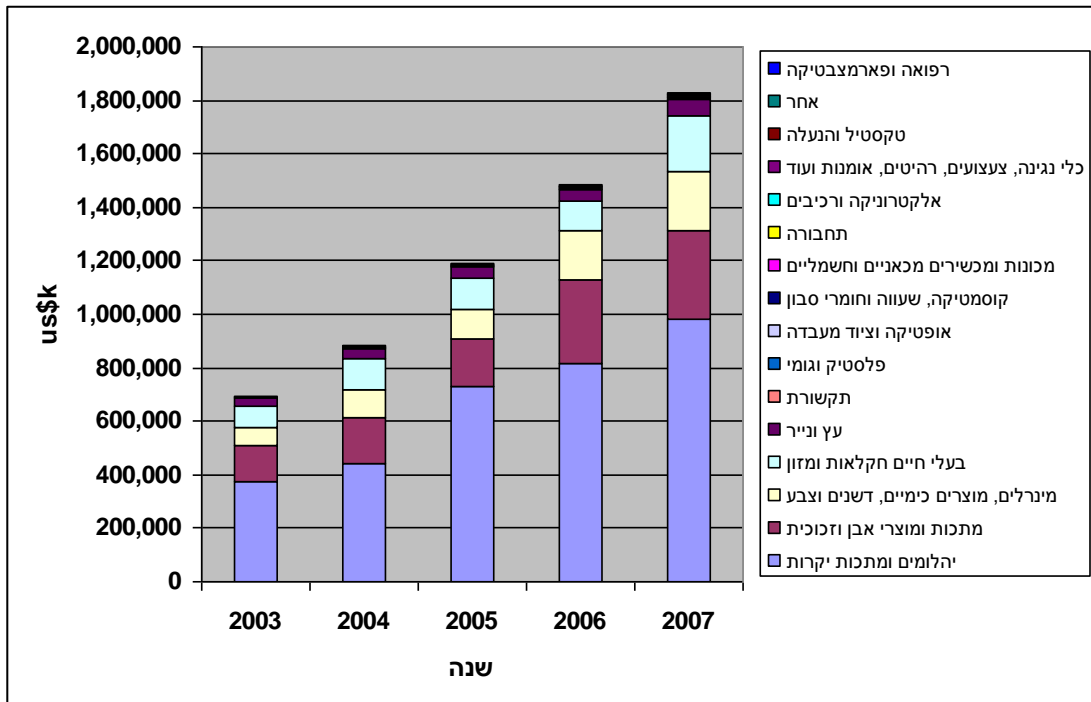
נתוני סחר ישראל - רוסיה

התפלגות היצוא הישראלי לרוסיה

התפלגות היבוא מרוסיה לישראל

תאריך עדכון : נובמבר 2010